

Osnovna šola KIDRIČEVO
s podružnico Lovrenc na Dravskem polju
in enoto Vrtec Kidričevo

SIMBIOZA

VPLIV EPIDEMIJE COVID-19 NA TURISTIČNE KMETIJE

Turizem

Raziskovalna naloga

Avtorica: Elizabeta Liza Muršec, 8. a

Mentorica: Klavdija Murko, prof. geo. in zgo.

Kidričevo, 2022

Zahvala

Pri izdelavi raziskovalne naloge se za pomoč in nasvete iskreno zahvaljujem mentorici Klavdiji Murko. Zahvaljujem se tudi vsem nosilcem dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah, ki so izpolnili anketni vprašalnik in s tem omogočili izdelavo empiričnega dela raziskovalne naloge. Iskrena hvala učiteljici Sonji Lenarčič za lektoriranje raziskovalne naloge.

POVZETEK

Turizem je ena izmed panog, ki jih je epidemija covid-19 najbolj prizadela. V raziskovalni nalogi smo obravnavali učinke epidemije covid-19 na turistične kmetije oz. dopolnilno dejavnost turizem na kmetijah. V teoretičnem delu naloge smo predstavili turistični promet v času epidemije na področju splošnega turizma ter na turističnih kmetijah. V empiričnem delu naloge smo s pomočjo anketnega vprašalnika, ki smo ga posredovali v vse regije Slovenije, preverjali učinke in posledice epidemije na delovanje turističnih kmetij, zavedanje nosilcev dejavnosti o vidiku trajnosti ter pričakovanja o pomenu turističnih kmetij v prihodnje.

Rezultati so pokazali, da so imeli za obisk turističnih kmetij velik pomen turistični boni, ki jih je vlada uvedla za premagovanje krize na področju turizma. Slednji po povečali obisk turističnih kmetij kot tudi njihovo prepoznavnost s strani gostov. Zaradi slednjega se pričakuje nadaljnji trend obiskovanja turističnih kmetij s strani domačih gostov tudi v prihodnje. Ob tem pa je pomembno predvsem zavedanje o trajnostnem načinu delovanja turističnih kmetij, ki ga ponujajo in ki se ga vse pogosteje poleg stika z naravo, varnosti, čistosti in avtentičnosti zavedajo tudi gostje.

Ključne besede: turizem, turizem na kmetijah, epidemija, turistični boni, trajnost

ABSTRACT

Tourism is one of the industries most affected by the covid-19 epidemic. In the research paper we discussed the effects of the covid-19 epidemic on tourist farms or. complementary activity tourism on farms. In the theoretical part of the thesis, we presented tourist traffic during the epidemic in the field of general tourism and on tourist farms. In the empirical part of the thesis, we used a questionnaire sent to all regions of Slovenia to check the effects and consequences of the epidemic on the operation of tourist farms, awareness of operators on the aspect of sustainability and expectations about the importance of tourist farms in the future.

The results showed that tourist vouchers introduced by the government to overcome the tourism crisis were of great importance for visiting tourist farms. The latter after increased visits to tourist farms, as well as their visibility by guests. Due to the latter, a further trend of visiting tourist farms by domestic guests is expected in the future as well. At the same time, it is important to be aware of the sustainable way of operation of tourist farms, which they offer and which is increasingly in addition to contact with nature, safety, cleanliness and authenticity, guests are also aware of.

Keywords: tourism, farm tourism, epidemic, vouchers, sustainability

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
1.1 Cilji naloge in namen	6
1.2 Raziskovalne hipoteze	7
1.3 Raziskovalne metode.....	7
2 TEORETIČNI DEL.....	8
2.1 Slovenski turizem v času covida-19.....	8
2.2 Podeželski turizem.....	9
2.3 Turizem na kmetiji kot dopolnilna dejavnost	10
2.3.1 Turistične kmetije z nastanitvijo	11
2.3.2 Turistične kmetije brez nastanitve	13
2.4 Turistične kmetije v času covida-19.....	14
2.5 Turizem na kmetijah kot trajnostni turizem.....	15
3 RAZISKOVALNI DEL	16
3.1 Izvedba ankete	16
3.2 Rezultati.....	16
3.2.1 Osnovne značilnosti vzorca kmetij	16
3.2.2 Učinki epidemije na turistične kmetije.....	19
3.2.3 Ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov	21
3.2.4 Pomen turističnih kmetij v prihodnje.....	22
4 RAZPRAVA.....	25
5 ZAKLJUČEK	27
6 VIRI IN LITERATURA	28
7 PRILOGE	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Kmetija z nastanitvijo	12
Slika 2: Kmetija s prostorom za kampiranje	12
Slika 3: Izletniška kmetija.....	13
Slika 4: Vinotoč	13
Slika 5: Osmica.....	14
Slika 6: Starost nosilca dopolnilne dejavnosti	16
Slika 7: Starost nosilca dopolnilne dejavnosti	17
Slika 8: Izobrazba nosilca dopolnilne dejavnosti	17
Slika 9: Regija dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji.....	18
Slika 10: Vrsta registrirane dejavnosti turizem na kmetiji.....	18
Slika 11: Učinki epidemije covid-19 na turistične kmetije.....	19
Slika 12: Ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov	21
Slika 13: Pomen turističnih kmetij v prihodnje.....	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Hipoteze in nanašajoče trditve	25
--	----

1 UVOD

Turizem je ena izmed pomembnejših panog v svetu, saj poleg vpliva na bruto domači proizvod vpliva tudi na razvoj manj razvitih območij, na zaposlitev lokalnega prebivalstva, na povečanje obsega naložb; to so pomembni učinki, ki niso ekonomski. Pandemija covid-19 je v kombinaciji s strogimi ukrepi pomenila velik negativni šok za turizem po svetu kot tudi v Sloveniji. Izkazalo se je, da je turizem ena od izmed panog, ki jo je pandemija najbolj prizadela.

Zaradi slednjega so države sprejele tudi številne ukrepe za pomoč turizmu in gostinstvu. V preteklem letu in pol so slovenski turizem reševali predvsem turistični boni, ki jih je vlada sprejela v okviru okrevanja po epidemiji covida-19. Čeprav je vlada s tem ukrepom turizmu priskočila na pomoč, se po prvih napovedih ta gospodarski sektor vsaj še nekaj let ne bo vrnil na raven pred epidemijo. Poleg tega v turizmu primanjkuje prepotrebnih investicij, s katerimi bi lahko konkurirali tujim trgom.

Na področju učinkov in posledic, ki jih ima epidemija covid-19 na turizem, so že bile izvedene nekatere raziskave. Na področju turizma je tako Pavlič (2020) ugotavljal Vpliv pandemije covid-19 na poslovanje potovalnih agencij, še pred tem pa je Koprivnikar Šušteršič (2020) ugotavljala Vpliv epidemije covid-19 na turistično dejavnost. Na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah nismo zasledili nobene raziskave.

Turizem na kmetijah ima v Sloveniji zelo dolgo tradicijo, saj so prvi gostje tja prihajali že v drugi polovici 19. stoletja. Danes velja za eno najpomembnejših in najzahtevnejših dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in je pomemben sestavni del turistične ponudbe Slovenije. Turistične kmetije so za turiste zelo zanimive zaradi bogate in privlačne naravne in kulturne dediščine podeželja, miru, ki ga ponuja podeželje, lokalnih in regionalnih jedi in pijač, pridelanih na kmetijah.

Prav tako je bilo v Strategiji trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 kot strateška vizija slovenskega turizma zapisano, da je Slovenija globalna zelena butična destinacija za zahtevnega gosta, ki išče raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi. In vse to lahko gost najde oz. dobi tudi na turističnih kmetijah. Turizem kot dopolnilna dejavnost na kmetiji ima velike možnosti za razvoj, predvsem zaradi vedno večjega povpraševanja ljudi po preživetju prostega časa na podeželju.

Ker na področju turističnih kmetij glede na vpliv epidemije covid-19 še ni bilo narejene raziskave, z raziskovalno nalogo pokrivamo vrzel na tem področju. Tako nas je zanimalo, kako so se turistične kmetije na različnih področjih spoprijemale s situacijo, ki jo je povzročil covid-19, kakšne posledice se že kažejo v tej dejavnosti ter kakšna so pričakovanja turističnih kmetij v prihodnje. Za blaženje posledic so bili sprejeti številni ukrepi, med katerimi v ospredje sodijo turistični boni, zato nas je poleg ostalega zanimalo mnenje nosilcev o njihovi uvedbi.

1.1 Cilji naloge in namen

Cilji raziskovalne naloge so:

- predstaviti značilnosti turizma in turističnih kmetij v času covida-19;
- analizirati turistični promet na turističnih kmetijah pred in po epidemiji;
- prikazati vrste in značilnosti dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah;
- prikazati pomen dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji z vidika trajnosti;
- s pomočjo ankete ugotoviti učinke epidemije covid-19 na delovanje turističnih kmetij.

Namen raziskave je ugotoviti, kakšne učinke ima epidemija covid-19 na delovanje turističnih kmetij in kako se zaradi covida-19 kaže prihodnost dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah.

1.2 Raziskovalne hipoteze

Predpostavljamo, da glede na vpliv, ki ga je imela epidemija covid-19 na turistične kmetije, veljajo naslednje trditve:

H1: Uvedba turističnih bonov je imela pozitivne posledice na delovanje turističnih kmetij.

H2: Turistične kmetije so zadovoljne s številom turističnih obiskov oz. nastanitev v času covida-19.

H3: V času epidemije covid-19 sta se z vidika trajnosti povečala prepoznavnost in pomen turističnih kmetij.

H4: Zaradi dobrega obiska in prepoznanega pomena turističnih kmetij se tudi v prihodnje kaže povečanje števila obiskov turističnih kmetij.

1.3 Raziskovalne metode

Raziskovalna naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu bomo s pomočjo deskriptivne in komparativne metode predstavili podeželski turizem, dopolnilno dejavnost turizem na kmetijah in turistični promet turističnih kmetij pred in po epidemiji covid-19.

V empiričnem delu naloge bomo uporabili metodo anketiranja, in sicer bomo s pomočjo kombiniranega tipa vprašalnika anketirali nosilce dejavnosti turizem na kmetijah. Rezultate bomo predstavili opisno in grafično.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Slovenski turizem v času covid-19

Turizem je ena izmed pomembnejših panog v svetu, saj poleg vpliva na bruto domači proizvod vpliva tudi na razvoj manj razvitih območij, na zaposlitev lokalnega prebivalstva, povečanje obsega naložb, pomembni pa so tudi neekonomski učinki turizma. Pandemija v kombinaciji s strogimi zajezitvenimi ukrepi pomeni velik negativni učinek za turizem po svetu in v Sloveniji.

V Sloveniji turizem predstavlja pomembno gospodarsko panogo, ki je v letu 2019 zaposlovala 6,5 % vseh zaposlenih in prispevala 5,3 % k BDP (SURS, 2020).

Leto 2019 je bilo za slovenski turizem rekordno, saj je bilo v turističnih nastanitvenih obratih zabeleženih največ prihodov in največ prenočitev turistov doslej, pri čemer je statistika zabeležila več kot 6,2 milijona prihodov turistov, kar je bilo 5,0 % več kot v letu 2018 in skoraj 15,8 milijona prenočitev turistov ali 0,5 % več kot v letu 2018 (SURS, 2020).

Domači turisti so bili pri številu prihodov turistov v letu 2019 udeleženi s 24,5 % , pri številu njihovih prenočitev pa s 27,9 %. Od tujih turistov, ki so v 2019 obiskali Slovenijo, so največ prenočitev ustvarili Nemci s 9,7 % vseh prenočitev tujih turistov, sledili so Italijani z 8,1 % in Avstrijci s 6,4 % . Tudi v Sloveniji turizem predstavlja izjemno pomembno gospodarsko panogo, ki je v letu 2019 zaposlovala 6,5 % vseh zaposlenih in prispevala 5,3 % k BDP (SURS, 2020).

Z razmahom širjenja virusa je začelo prihajati do odpovedi potovanj in zmanjšanja števila rezervacij ter odpovedi ali prestavljanja datumov mednarodnih kongresov. Z zaostrovanjem ukrepov za zajezitev širjenja virusa pa se je vpliv na turizem še povečal. Poleg zmanjšanja števila tujih turistov je na to vplivala tudi zmanjšana potrošnja domačega prebivalstva v gostinskih in drugih turističnih storitvah. Velik vpliv so imeli prepoved večjega zbiranja ljudi na javnih prireditvah, zapiranje mej, zlasti pa kasnejše zaprtje vseh lokalov in ne nučnih prodajaln, vseh nastanitvenih, gostinskih, wellness, športno-rekreacijskih in kulturnih ustanov ter vseh podjetij, ki ponujajo frizerske, kozmetične in druge osebne storitve, ustavljeni javni avtobusni in železniški potniški promet ter letalski promet.

Po marcu 2020, ob pojavu pandemije bolezni covid-19, so se tudi v turizmu pričele spreminjati številke prihodov in prenočitev turistov. Številni znanstveniki in raziskovalci so v zadnjem obdobju analizirali vplive pojava bolezni covid-19 na potek in razvoj turistične dejavnosti v danem trenutku, obenem pa so razprave pogosto usmerjene tudi v vprašanja, kako se bo razvoj turizma odražal v prihodnosti, ko bo pandemija premagana (Chin in sod., 2021).

Število prenočitev turistov je v letu 2020 v Sloveniji doseglo komaj 58 % vrednosti iz leta 2019, od tega jih je bilo polovica ustvarjenih v le dveh mesecih, v juliju in avgustu (SURS, 2021).

Z vidika vrst nastanitvenih obratov so turisti v Sloveniji v letu 2020 ustvarili največ prenočitev v hotelih, malo manj kot 3,6 milijona (ali 39 % vseh turističnih prenočitev v 2020). Več kot milijon turističnih prenočitev je bilo ustvarjenih le še v zasebnih sobah, apartmajih in hišah (2,2 milijona ali 24 % vseh) ter v kampih (1,4 milijona ali 15 % vseh) (SURS, 2021).

Vlada Republike Slovenije je junija leta 2020 uvedla posebne vavčerje, t.i. turistične bone z namenom odprave posledic epidemije covid-19 v turizmu, torej z namenom izboljšanja gospodarskega položaja turističnega sektorja. Bone je bilo v Sloveniji možno koristiti za plačilo nastanitve ali nastanitve z zajtrkom pri ponudnikih turističnih storitev v Sloveniji. Uredba je določila, da so turistične bone prejeli vsi prebivalci Slovenije s stalnim bivališčem v državi na dan 13. marca 2020. Vse polnoletne osebe oziroma osebe, ki so v letu 2020 dopolnile 18 let, so prejele bon v višini 200 evrov, mladoletni upravičenci pa so prejeli bon v višini 50 evrov. Boni niso bili obdavčeni, možna je bila njihova delna prenosljivost (FURS, 2022).

Bone 21 je možno koristiti za nastanitveno dejavnost, poleg tega pa še za vrsto drugih dejavnosti, kot na primer za gostinsko hrano in pijačo, za športne dejavnosti, za najem športne opreme, za fitness centre, za obisk muzejev, živalskih in botaničnih vrtov, za prireditve, igralnice in zabaviščne parke. Vlada pa je podaljšala veljavnost letošnjih bonov, imenovanih bon 21. Bone 21 smo prejeli 17. 6. 2021 in jih je bilo prvotno možno unovčiti do 31. 12. 2021, potrjeno je podaljšanje do 30. 6. 2022. Novi boni so namenjeni izboljšanju gospodarskega položaja na področju potrošnje v gostinstvu, turizmu, športu in kulturi (FURS, 2022).

Na podlagi opravljenih analiz in vrednostnih ocen uresničevanje Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017– 2021 kot celote ocenjujemo na spodnji meji zadovoljivega. Slovenija je sicer presegla načrtovan ciljni turistični obisk, temu pa ni v enaki meri sledila želena rast prilivov in dobe bivanja turistov. Kakovostne strukturne spremembe v nastanitveni dejavnosti se v opazovanem dvoletnem obdobju rasti še niso uresničile, visok obisk pa je v določenih destinacijah v konicah sezone že povzročal pritiske na naravo in lokalno skupnost. Hkrati se je tudi fizična rast povpraševanja že v letu 2019 začela zaustavljati. Epidemija covid-19 je leta 2020 zaustavila uresničevanje s strategijo zastavljenih turističnih ciljev in terjala osredotočenje na krizne ukrepe (Evalvacija 2017-2021, 2021). Zaradi vpliva epidemije covid-19 številni cilji, ki jih opredeljuje dokument s predstavitevijo teh 17 kazalnikov trajnostnega razvoja v letu 2020, niso bili doseženi (UNIS, 2021). Med drugim svet ni dosegel ciljev za leto 2020 glede zaustavitve izgube biotske raznovrstnosti in izgube 10 milijonov hektarjev gozda vsako leto med letoma 2015 in 2020, kar se bo dolgoročno zagotovo poznalo tudi na področju upravljanja trajnostnega turizma.

Gössling in sod. (2021) menijo, da bi se morali za dosego ponovnega razcveta turizma, ki bo na eni strani zadovoljiv okoljskim potrebam, po drugi strani tudi potrebam turistov, dolgoročno preoblikovati v bolj odprte destinacije, ob tem predlagajo iskanje rešitev v avtentičnih oblikah turizma, pri čemer kot primer dobre prakse navajajo turistične kmetije na podeželju.

2.2 Podeželski turizem

Podeželski turizem je vrsta turizma, ki opredeljuje pojme ruralni turizem, agroturizem in turizem na kmetijah. Med seboj se povezujejo z visokimi okoljskimi vrednostmi, še bolj pa se med seboj povezujejo glede zaostajanja dohodkov, zaposlitvenih možnosti, migracij mlajše populacije in usposobljenih ljudi ter nizke gostote prebivalstva. Podeželskega turizma se dotikajo problemi, kot so zelo pogoste nizke obremenitve z infrastrukturo in s človeškim kapitalom ter strukturne spremembe v gospodarstvu, ki imajo vse večji pomen na storitev in globalizacijo (Petrick in Weingarten, 2004).

Razvoj podeželskega turizma v receptivni turistični državi ali regiji pozitivno vpliva tudi na sosednja geografska območja, kar omogoča tudi njihovo kvalitetno valorizacijo. Podeželski turizem prispeva k

ohranjanju naravne in kulturne dediščine, te pa zvišujejo vrednost avtohtonosti turistične destinacije podeželskega turizma.

Razvoj turizma na podeželju postaja eden najpomembnejših dejavnikov razvoja zaposlovanja na območju podeželja. Ti elementi razvoja turizma na podeželju vključujejo različne naravne danosti, krajine in zdraviliški turizem, podeželsko dediščino in kulturne dejavnike, socialne dogodke in podobno. Poleg tega podeželje in vasi postavljajo ugoden prostor za življenje, in tako pride do zahtev po različni turistični ponudbi, s čimer so zagotovljene nove priložnosti donosi in naložbe za razvoj turistične ponudbe podeželja (Bojnec, 2010).

Največji del podeželskega turizma se izvaja na turističnih kmetijah. Turistične kmetije temeljijo na ponudbi manjšega števila postelj in omogočajo gostom udeležbo pri kmečkih opravilih. Gostje spoznavajo življenje v avtentičnem podeželskem okolju ter se ukvarjajo z vrsto rekreativnih dejavnosti v naravi, kot so: pohodništvo, kolesarjenje itd.

Turizem na podeželju strokovna literatura enači s pojmom turizem na kmetijah oz. ga predstavlja kot podredno vejo (Sharples in Vass, 2006). Ob tem govorimo tudi o dejavnostih, ki že dolgo štejejo za učinkovit pospeševalec razvoja podeželja. Razvoj podeželskega turizma kot oblike podjetniške dejavnosti na podeželju zahteva utemeljitev številnih vidikov, ki morajo spodbujati nadaljnji razvoj dejavnosti in ob tem zagotoviti ustrezno raven konkurence, saj le-to pomembno vpliva na tržne razmere (Bojnec, 2020).

Turizem oz. turistična dejavnost na kmetiji je ena izmed vrst dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, pri kateri se pripravljajo in strežejo jedi ter pijače, nastani goste ter se jim ponudi še kaj (Krašovec, 2002).

2.3 Turizem na kmetiji kot dopolnilna dejavnost

V Zakonu o gostinstvu in Zakonu o kmetijstvu je turistična dejavnost na kmetiji v Sloveniji opredeljena kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. To podrobneje določa Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in minimalnem obsegu storitev za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji.

Zakonu o kmetijstvu (Ur. l. RS, št. 45/2008, 57/2012, 90/2012, 26/2014 32/2015) v 99. členu navaja, da je dopolnilna dejavnost na kmetiji tista, ki omogoča boljše rabo proizvodnih zmogljivosti in delovnih moči kmetije ter pridobivanje dodatnega dohodka na kmetiji. Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji, v nadaljevanju Uredba (Uradni list RS, št. 57/15 in 36/18) navaja deset različnih vrst dopolnilnih dejavnosti, med katere sodi tudi turizem na kmetiji.

Za opravljanje dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji mora kmetija, ki nudi hrano, zagotoviti najmanj 50 odstotkov vrednosti lastnih surovin, ki so predmet ponudbe. Do 25 odstotkov vrednosti ponudbe lahko kmetija zagotovi z dokupom osnovnih surovin, ki so pridelane na drugih kmetijah z lokalnega trga ali ki so predelane na drugih kmetijah, ki imajo dopolnilno dejavnost predelava. Če nakup ni neposredno izveden na kmetiji, mora biti iz računa ali prevzema razviden izvor surovine. Do 25 odstotkov vrednosti ponudbe lahko kmetija dokupi surovine in izdelke v prosti prodaji (Uredba, 2022).

Glede na Uredbo lahko turizem na kmetiji opravljamo kot gostinsko ali negostinsko dejavnost. Med turizem na kmetiji kot gostinsko dejavnostjo prištevamo turistično kmetijo z nastanitvijo, izletniško kmetijo, vinotoč in osmico. Turizem na kmetiji, ki ni gostinska dejavnost, kot so prevoz potnikov z vprežnimi vozili in traktorji, ježa živali, oddajanje površin za piknike, muzeji in tematske zbirke, tematski parki, apiturizem in športni ribolov na vodnih površinah na kmetiji (ZTKS, 2022).

Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji je lahko nosilec kmetije ali član kmetije, ki pridobi dovoljenje upravne enote za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji. V okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji smejo delo opravljati tudi druge osebe, s katerimi se odnos do dela uredi skladno z določbami delovnopravne ali civilnopravne zakonodaje (KGZS, 2022).

Za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji mora nosilec dejavnosti pridobiti dovoljenje, ki ga na njegovo zahtevo izda krajevno pristojna upravna enota. Upravna enota ima 60 dni časa za izdajo dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji (E-uprava, 2022).

Zaradi povečanega obiska predvsem tujih turistov se je v zadnjih štirih letih povečalo število turistov tudi na turističnih kmetijah, in sicer v povprečju za 15 % na leto, pri nekaterih celo za 50 in več odstotkov (SURS, 2021).

V Sloveniji ima dopolnilna dejavnost turizem na kmetiji dolgo tradicijo, obenem velja za eno najzahtevnejših dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Zaradi velikega povpraševanja tako domačih kot tujih turistov po tovrstni ponudbi se je število teh kmetij v preteklih dvajsetih letih več kot podvojilo. Glede na aktualne trende v turizmu pomenijo turistične kmetije v slovenski turistični ponudbi izjemno popestritev, saj je v turizmu aktualen trend vračanja k naravi in avtentičnosti.

Največji skok v porastu števila turističnih kmetij v Sloveniji iz leta 2018 na leto 2019 je povzročila ravno oblika turističnih kmetij z nastanitvami. Skupno se je povečalo število registriranih turističnih kmetij z nastanitvami iz leta 2018 na leto 2019 za 35. Tuji turisti so v 2019 ustvarili 79 % vseh prenočitev na turističnih kmetijah, v 2020 pa le 25 % (SURS, 2021).

Na spletni stran Združenja turističnih kmetij Slovenije je v Sloveniji registriranih 192 kmetij z nastanitvijo, 162 izletniških kmetij, 16 vinotočev, 24 prostorov za kampiranje in 7 osmic (ZTKS, 2022).

2.3.1 Turistične kmetije z nastanitvijo

Turistične kmetije lahko omogočajo nastanitve na naslednji način:

- v sobah;
- na skupnih ležiščih;
- v apartmaju oz. stanovanju;
- v prostoru za kampiranje.

Od 156.561 enot s stalnimi ležišči v slovenskem turizmu so turistične kmetije z nastanitvijo leta 2019 predstavljale 3% (Evalvacija, 2021).

Turistične kmetije z nastanitvijo morajo zagotavljati dovolj surovin za ponudbo domače hrane in pijače in imeti dovolj delovne sile. Gostom lahko nudijo le domače jedi, pridelane v domačem okolju in doma pridelane in predelane pijače. Omogočajo lahko nastanitve v sobah, na skupnih ležiščih, v apartmaju (stanovanju), v prostoru za kampiranje (SPOT, 2022).

Turistične kmetije z nastanitvijo so glede na kakovost njihovih storitev označene z jabolki. Z oznako od 1 do 4 jabolk so izraženi splošna urejenost kmetije, urejenost notranjih prostorov, pestrost ponudbe ter možnosti za preživljanje prostega časa. V kolikor je turistična kmetija z nastanitvijo označena z 1 jabolkom, pomeni, da imajo preprosto opremljene sobe s skupnimi toaletami in kopalnico, pri 2

jabolkih pa mora imeti vsaj polovica sob lastno kopalnico in toaleta, dobro ponudbo na kmetiji in preprosto opremljene sobe. Turistične kmetije s 3 jabolki imajo zelo dobro ponudbo in dobro opremljene sobe, katerih večina ima lastno kopalnico in toaleta. Nazadnje so še turistične kmetije s 4 jabolki, ki imajo pester program v lastni režiji, programi bivanja vključujejo spoznavanje narave, kmečkega dela in animirane igre pod vodstvom strokovno usposobljenih oseb (ZTKS, 2022).

Slika 1: Kmetija z nastanitvijo (Vir: Sadjarska kmetija, 2022).

- Turistična kmetija s sobami: turistične kmetije s sobami nam nudijo kratkotrajne nastanitve, običajno dnevne ali tedenske na kmetiji. Prav tako nam nudijo hrano iz pretežno domačih pridelkov. Glavna dejavnost turističnih kmetij s sobami je kmetijstvo, gostinstvo pa je tam dopolnilna dejavnost (Uredba, 2014).
- Turistična kmetija s kampiranjem: na turističnih kmetijah z nastanitvijo s prostorom za kampiranje je dovoljeno kampiranje za največ 30 oseb. Nudi se prenočitev. Prostori morajo biti urejeni v objektih, ki jih ima nosilec kmetije ali člani kmetije, na kateri se opravlja kmetijska dejavnost v lasti v najmanj desetletnem najemu ali ima vpisano stavbno pravico za najmanj deset let (Uredba, 2014).

Slika 2: Kmetija s prostorom za kampiranje (Vir: Loka, 2022).

2.3.2 Turistične kmetije brez nastanitve

- Izletniška kmetija: na izletniških kmetijah je lahko največ 60 sedežev pred objektom, 60 sedežev v objektu in največ 60 gostov naenkrat. Če ima ta kmetija tudi dovoljenje za opravljanje turizma na kmetiji z nastanitvijo, se omejitev sedežev ne nanaša na nastanitvene goste. Poskrbijo tudi za aktivno preživljanje prostega časa, za piknike in druga doživetja. Ponekod omogočajo tudi stik z živalmi. Dopolnilna dejavnost izletniška kmetija se opravlja v oddaljenosti do 3 km zračne črte od naslova kmetije (Uredba, 2014).

Slika 3: Izletniška kmetija (Vir: Srce Slovenije, 2022).

- Vinotoč: vinotoči ponujajo le hladne prigrizke, vino in brezalkoholne pijače, medtem ko izletniške turistične kmetije nudijo tople ali hladne jedi in pijačo ter svoja vrata odpirajo le ob koncih tedna, za naročene tudi med tednom. V vinotoču prodajajo in strežejo čez vse leto, dokler imajo lastno pijačo. V vinotočih je lahko največ 60 sedežev pred objektom, 60 sedežev v objektu in največ 60 gostov naenkrat. Opravlja se na naslovu kmetije ali v pripadajočem objektu vinograda, če vinograd pripada kmetiji (Uredba, 2014).

Slika 4: Vinotoč (Vir: Pliberšek, 2022)

- Osmica: v osmici lahko prodajajo in strežejo jedi in pijačo največ dvakrat na leto do deset dni. Gostom lahko nudijo le jedi iz domačega okolja in doma pridelane in predelane pijače (kmetija odprtih vrat, vinotoč in osmice). Z dovoljenjem pristojnega organa občine lahko kmetija razširi svojo ponudbo na druge domače jedi in kupljeno pijačo. Določeni so tudi minimalni tehnični pogoji in minimalni obseg storitev za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji osmica. Podobno kot vinotoč se opravlja na naslovu kmetije ali v pripadajočem objektu vinograda, če vinograd pripada kmetiji (Uredba, 2014).

Slika 5: Osmica (Pirc, 2022).

2.4 Turistične kmetije v času covid-19

Na turističnih kmetijah z nastanitvijo je bilo v letu 2020 ustvarjenih približno 250.000 prenočitev turistov, kar je bilo približno toliko kot v 2019, le da je bilo številčno razmerje med prenočitvami domačih in tujih turistov nasprotno. Tuji turisti so v 2019 ustvarili 79 % vseh prenočitev na turističnih kmetijah, v 2020 pa le 25 % (SURS, 2021).

Kljub temu, da naši podatki, preko katerih primerjamo statistiko turističnih kmetij z nastanitvijo v Sloveniji v letu 2019 in 2020 kažejo krepko zmanjšanje števila posameznih obratov (v letu 2019 507 turističnih kmetij, v letu 2020 pa le 388), pa so turistične kmetije edina vrsta nastanitvenih obratov, ki so ohranila število prenočitev glede na leto poprej (SURS, 2021).

Na turističnih kmetijah, kjer so posamezniki in njihove družine unovčili turistične bone, je znašal povprečni dohodek med 19. 6. 2020 in 30. 8. 2021 okoli 18.000 € - le od turističnih bonov, medtem ko je leta 2019 povprečni dohodek iz strani turistične dejavnosti na posamezni kmetiji znašal nekaj več kot 6.500 € (FURS, 2021).

V Sloveniji imajo ponudniki turističnih namestitev možnost pridobitve zelenega certifikata (Slovenia.info, 2022), ki posameznikom ali destinaciji pomaga pri razvoju in upravljanju trajnostnih praks. Na ravni države govorimo o Zeleni shemi Slovenskega turizma, ki obenem predstavlja tudi močno komunikacijsko orodje, ki preko nacionalnih kampanj ponuja dostop in promocijo do pomembnih mednarodnih trgov. S pridobitvijo certifikata lahko tudi turistične kmetije še dodatno krepijo in širijo področje trajnostnega upravljanja svojih storitev.

2.5 Turizem na kmetijah kot trajnostni turizem

Trajnostna načela turizma se nanašajo na ekološki, ekonomski in družbeno-kulturni vidik razvoja, pri čemer je za zagotavljanje dolgoročne trajnosti potrebno med temi tremi vidiki vzpostaviti primerno ravnotežje (UNWTO, 2014). V Sloveniji se na več kot 200 turističnih kmetijah usmerjajo v ekološko kmetijstvo, hkrati pa lahko zaznamo, da se večji delež kmetij, kjer se ukvarjajo s turizmom kot dopolnilno dejavnostjo, vključuje v kmetijske okoljske podnebne ukrepe (Kmetijsko gozdarski zavod Celje, 2020).

Na vidik trajnosti tudi kaže vse večja specializirana ponudba turističnih kmetij, ki si lahko npr. Ekološka turistična kmetija, Turistična kmetija za zdravo življenje, Kolesarjem prijazna turistična kmetija, Gibalno oviranim prijazna turistična kmetija itd. (ZTKS, 2022). Turistične kmetije s svojimi dejavnostmi vse bolj spodbujajo trajnostne načine in rabe prevoznih infrastruktur, v razcvetu je vedno bolj popularno kolesarjenje, številne kmetije svojim gostom nudijo možnosti izposoje koles ali e-koles. Na področju vode - npr. zbiranje deževnice, na drugih področjih - npr. kompostiranje organskih odpadkov, uporaba eko in naravnih čistil, sajenje dreves, dostopnost za invalide itd.

Kmetijsko gozdarski zavod Celje (2020) iz Slovenije na svojih spletnih straneh poroča, da na večini turističnih kmetij v Sloveniji za ogrevanje in gretje vode uporabljajo obnovljive vire energije, predvsem drva ali sekance. Pomenljivo pa je tudi dejstvo, da se postrežena hrana na turističnih kmetijah pridelava na sami lokaciji, da se ob storitvah, kot je nudenje hrane, ne nalaga in kopiči odvečna embalaža, kot bi to nastalo, v kolikor bi bilo potrebno hrano pripeljati iz trgovskih centrov ali od drugod. Na turističnih kmetijah je hrana, ki jo postrežejo gostom, doma pridelana in ni pakirana v embalaži, kar prispeva k zmanjšanju gospodinjskih odpadkov. Prav tako ne uporabljajo izdelkov za enkratno uporabo, kot so plastične skodelice, krožniki, pribor itd.

Trajnostni način delovanja je pomemben tudi na področju lokalne hrane turističnih kmetij. Ne samo da je potrebno težiti k sveži, zdravi in uravnoteženi prehrani, ki je po možnosti ekološke pridelave, nujno je, da prihaja iz lokalnega okolja, saj mora biti transportna pot hrane čim krajša. Če strežemo hrano lokalnega izvora, to pomeni, da tudi večina sestavin v jedeh ne prihaja iz druge države ali celo kontinenta, temveč so pridelane v lokalnem okolju in vsem poznane.

Gostje doma pridelani hrani pripisujejo vedno večji pomen. Turistična kmetija se od drugih gostinskih obratov namreč loči prav po ponudbi hrane iz surovin, ki so pridelane na kmetiji. Pri tem je najpomembnejša prav samooskrba z vrtninami, s sadjem, z žiti in s surovinami živalskega izvora z znanim in kontroliranim poreklom, ki daje kakovost hrani, ki jo ponujajo turistične kmetije. Zakonodaja določa, da mora turistična kmetija zagotoviti najmanj petdeset odstotkov (nižinske kmetije) oziroma štirideset odstotkov (kmetije na hribovitem območju) lastnih surovin in lahko v trgovinah kupi do največ petindvajset odstotkov živil. Preostali del mora kupiti od drugih kmetij.

V Sloveniji so v okviru preživljanja počitnic na turističnih kmetijah privlačni zlasti pohodi v naravo, različni planinski pohodi, kolesarjenje, ježa, vodni športi na rekah, zimski športi, kot so: tek na smučeh, drsanje, sankanje, številne kmetije pa dandanes svojim porabnikom ponujajo tudi možnosti opazovanja in fotografiranja živali, rastlin in krajine.

Trajnostni turizem na kmetiji je celovito razvit in prepleta vsa področja njihovega delovanja. Poleg tega se lastniki zavedajo, da je potrebno gosta aktivno vpeljati v njihovo trajnostno zgodbo, pri čemer se poslužujejo osebnega stika in komunikacije z gostom. Gostu predstavijo trajnostne aktivnosti kot nekaj normalnega, samoumevnega in pričakovanega.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Izvedba ankete

Z namenom ugotavljanja učinkov epidemije covid-19 na turistične kmetije smo pripravili anketni vprašalnik za nosilce dejavnosti turizem kmetijah, ki je prikazan v prilogi 1. Vprašalnik je sestavljen iz treh sklopov zaprtih vprašanj oz. trditev po Likertovi lestvici ter iz enega odprtega vprašanja. Raziskavo smo opravili v mesecu marcu 2022, ko se je epidemiološko stanje covida-19 v Sloveniji kot tudi po svetu pričelo izboljševati.

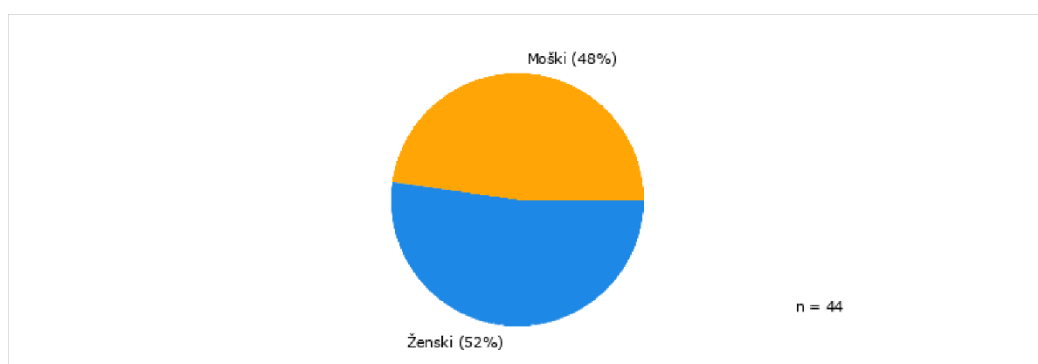
S pomočjo Združenja turističnih kmetij Slovenije smo prejeli elektronske naslove za 223 turističnih kmetij, ki svojo dejavnost opravljajo v okviru dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah. Prošnja po izpolnjevanju vprašalnika je bila posredovana na elektronske naslove nosilcev dejavnosti vseh 12 regij Slovenije v okviru spletne ankete 1KA.

V predvidenem terminu smo prejeli 44 v celoti izpolnjenih anketnih vprašalnikov, kar predstavlja 19,7 %, in s tem je bila dosežena reprezentativnost vzorca, na podlagi katerega lahko posplošimo odgovore na populacijo oz. na turistične kmetije v Sloveniji.

3.2 Rezultati

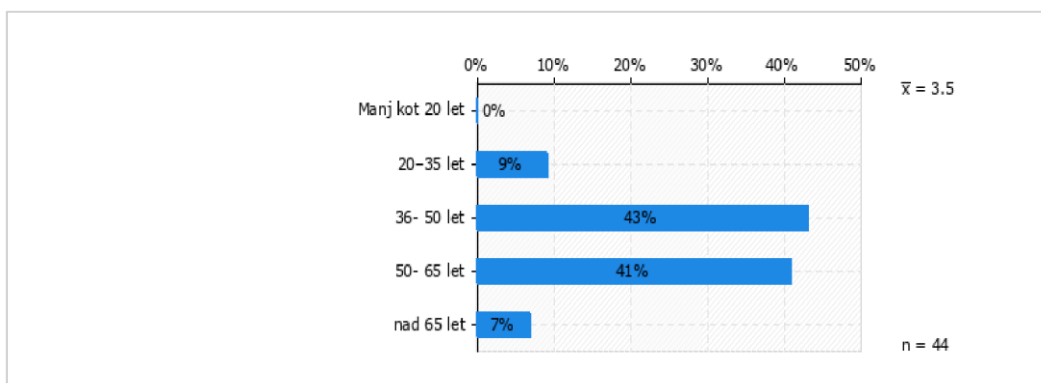
V nadaljevanju bomo v opisni in slikovni obliki predstavili rezultate anketnega vprašalnika na podlagi štirih sklopov, in sicer: osnovne značilnosti turističnih kmetij, nato poglavja, ki se nanaša na različne učinke epidemije na turistične kmetije, zadovoljstvo z ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov epidemije ter s pomenom, ki ga bodo imele turistične kmetije zaradi učinkov covida-19 v prihodnosti, s poudarkom na paradigmi trajnosti.

3.2.1 Osnovne značilnosti vzorca kmetij

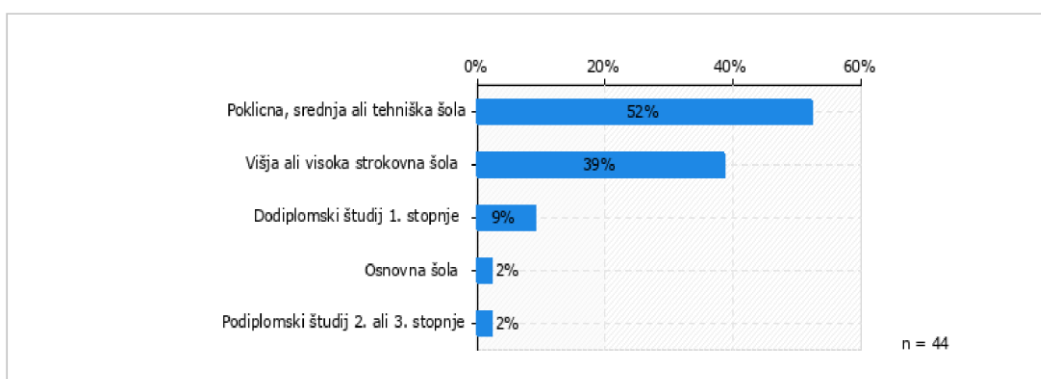
Slika 6: Starost nosilca dopolnilne dejavnosti

V raziskavi je sodelovalo 52 % moških in 48 % žensk. Anketni vprašalnik je bil posredovan nosilcem dejavnosti turizem na kmetijah. Razmerje med spoloma, ki so sodelovali v raziskavi, je torej približno enako.

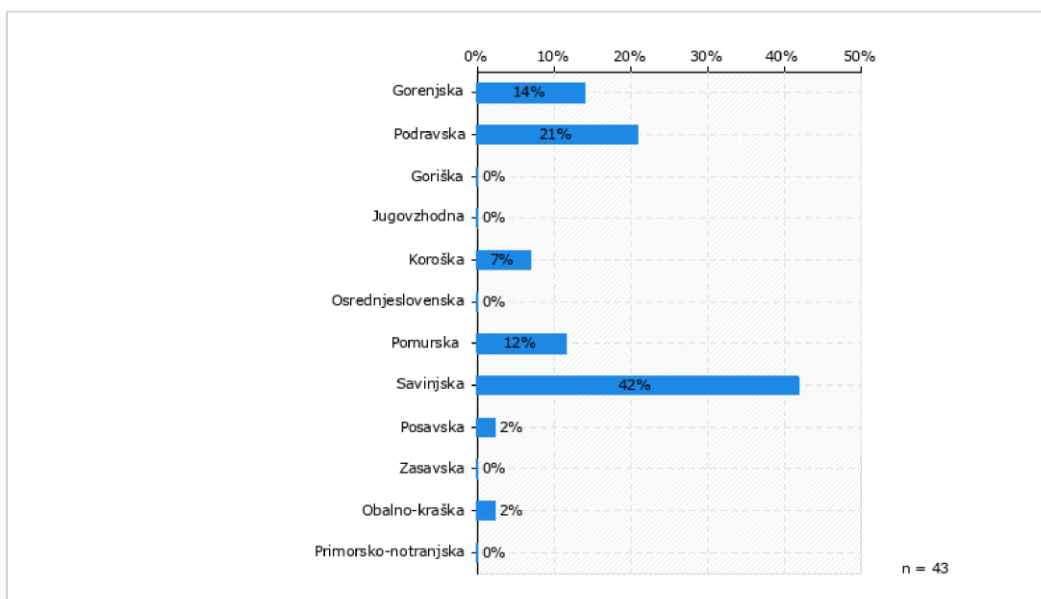
Slika 7: Starost nosilca dopolnilne dejavnosti

Največ anketiranih je starih med 36 in 50 let, in sicer 43 %. Sledijo v podobnem odstotku stari od 50 do 65 let. Mlajših od 35 let je zgolj 9 %, prav tako je manj starejših od 65 let, in sicer 7 %.

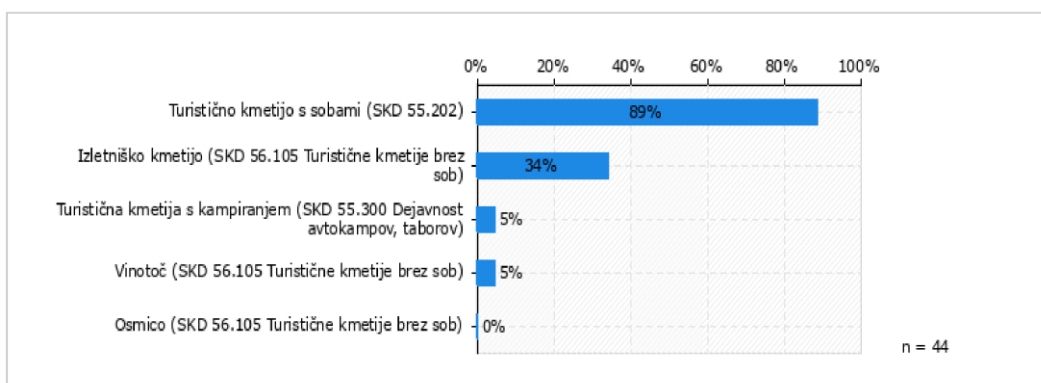
Slika 8: Izobrazba nosilca dopolnilne dejavnosti

Zanimala nas je tudi izobrazba anketiranih. Malo več kot polovica oziroma 52 % anketiranih je končalo poklicno, srednjo ali tehniško šolo, 39 % višjo ali strokovno šolo ter dobra desetina anketiranih ima končan dodiplomski študij 1., 2. ali 3. stopnje.

Slika 9: Regija dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji

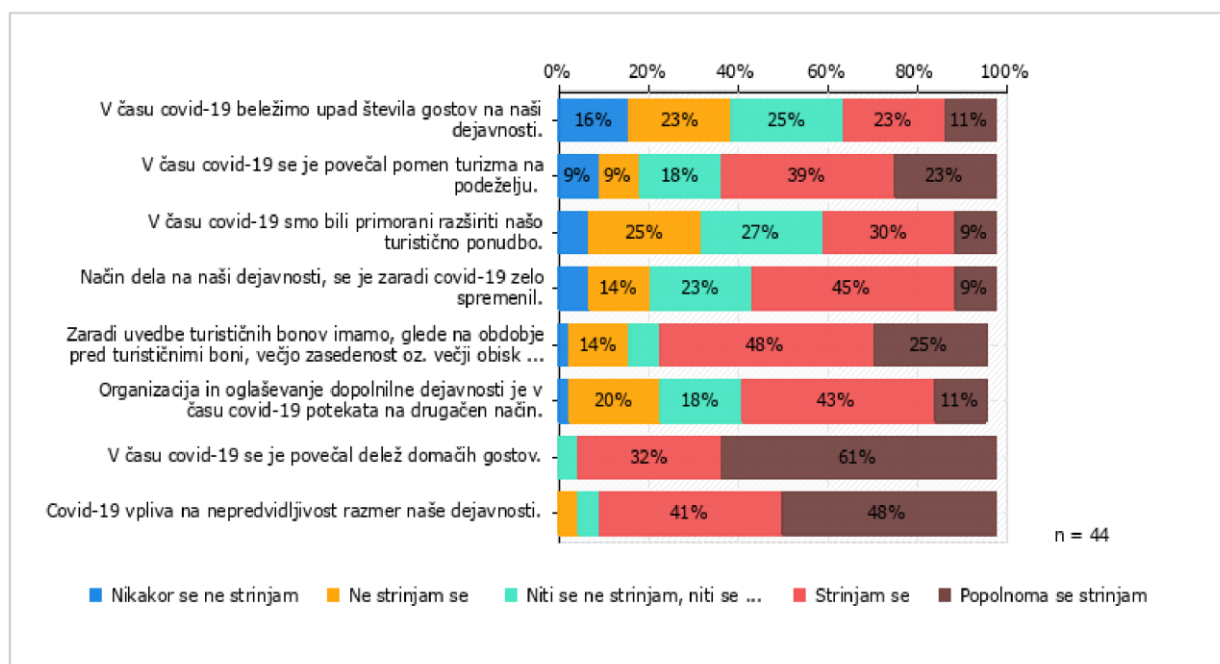
Anketni vprašalniki so bili posredovani v vse regije Slovenije. Največ izpolnjenih vprašalnikov so izpolnili nosilci dejavnosti iz Savinjske regije, ki predstavljajo 42 % vseh, sledijo anketirani iz Podravske regije - 21 %, iz Gorenjske 14 %, iz Pomurske 12 % ter iz Koroške 7 %. Po en vprašalnik je bil izpolnjen tudi v Obalno-kraški in Koroški regiji. Iz Goriške, Jugovzhodne Slovenije, Osrednjeslovenske, Zasavske in Primorsko-notranjske nismo prejeli izpolnjenega vprašalnika.

Slika 10: Vrsta registrirane dejavnosti turizem na kmetiji

44 turističnih kmetij ima skupno registriranih 58 dopolnilnih dejavnosti. Posamezna turistična kmetija ima lahko namreč registriranih več dopolnilnih dejavnosti turizem na kmetiji. Tako imajo nekatere kmetije z nastanitvijo oz. sobami prijavljen še tudi vinotoč ali npr. izletniško kmetijo. Glede na odgovore jih ima v osnovi večina, 89 %, registrirano kmetijo s sobami, 34 % izletniško kmetijo, 5 % turistično kmetijo s kampiranjem ter 5 % vinotoč. Nobeden izmed anketiranih nima registrirane osmice.

3.2.2 Učinki epidemije na turistične kmetije

Slika 11: Učinki epidemije covid-19 na turistične kmetije

Iz slike 11 lahko razberemo, kakšni so bili učinki epidemije na turistične kmetije. Najprej bomo vsako trditev zapisali, nato pa s pomočjo slik analizirali odgovore anketiranih.

- **V času covid-19 beležimo upad števila gostov v naši dejavnosti.**

Glede upada števila gostov v času covid-19 so bili odgovori zelo različni. Največ, to je 25 %, se jih s trditvijo, da so v času covid-19 beležili upad števila gostov, ni strinjalo, istočasno pa se je tudi strinjalo. 44 % se jih je strinjalo ali popolnoma strinjalo, 39 % pa se jih ni strinjalo ali se nikakor niso strinjali. Na podlagi analize lahko ugotovimo, da so se turistične kmetije glede upada števila gostov spoprijemale različno. Razmerje med kmetijami, ki so beležile upad in pri katerih ni bilo upada, je približno enako.

- **V času covid-19 se je povečal pomen turizma na podeželju.**

Pomena turizma na podeželju, o katerem se je v času covid-19 tudi precej govorilo, predvsem zaradi nemnožičnosti in preživljanja prostega časa na prostem ter stika z naravo, ki ga ponuja ta oblika turizma, se zavedajo tudi anketirani. 39 % se jih tako strinja, da se je povečal pomen turizma na podeželju, 23 % se jih popolnoma strinja. Na drugi strani lestvice pa je takih, ki kljub temu dvomijo v trditev, 18 %, ter 18 % takih, ki se ostali nevtralnimi.

- **V času covida-19 smo bili primorani razširiti našo turistično ponudbo.**

Povečano zanimanje za turistične kmetije zaradi turističnih bonov in epidemiološki higienski ukrepi bi lahko kmetije podali v smer razširitve ponudbe. Največ, skupno 39 %, jih je ponudbo resnično razširilo, medtem ko jih 33 % ni razširilo ponudbe. 27 % se do trditve niso opredelili.

- **Način dela na naši dejavnosti se je zaradi covida-19 zelo spremenil.**

Epidemiološki ukrepi, čas obratovanja, prilagoditev ponudbe so nekatera izmed dejstev, ki bi lahko narekovala spremembe v načinu dela. S tem se strinja ali popolnoma strinja 54 % nosilcev dejavnosti. Kljub temu jih 22 % ni pritrdilo temu dejstvu ter jih 23 % ostalo nevtralnih glede opredelitve o načinu dela.

- **Zaradi uvedbe turističnih bonov imamo, glede na obdobje pred turističnimi boni, večjo zasedenost oz. večji obisk naše dejavnost.**

Turistični boni (TB) so bili vzpostavljeni z namenom odprave posledic epidemije v turizmu za izboljšanje gospodarskega položaja na področju potrošnje turizma. Prav tako so bili boni (BON21), vzpostavljeni leta 2021 z namenom odprave posledic epidemije v gostinstvu, turizmu, športu in kulturi za izboljšanje gospodarskega položaja z vidika spodbujanja potrošnje v gostinstvu, turizmu, športu in kulturi.

Pri preverjanju učinkov bonov smo ugotovili, da je imelo 73 % turističnih kmetij zaradi uvedbe bonov glede na obdobje pred turističnimi boni večjo zasedenost oz. večji obisk dejavnost. 10 % se jih do tega ni opredelilo, 16 % pa jih trdi, da zaradi bonov niso imeli večje zasedenosti oz. večjega obiska dejavnosti. Kljub temu je zaznati visok pomen uvedbe bonov za obisk turističnih kmetij.

- **Organizacija in oglaševanje dopolnilne dejavnosti je v času covida-19 potekala na drugačen način.**

S trditvijo, da sta organizacija in oglaševanje dopolnilne dejavnosti v času covida-19 potekala na drugačen način, se je strinjalo ali popolnoma strinjalo 54 % turističnih kmetij, 18 % se jih ni opredelilo, 28 % se jih ni strinjalo ali popolnoma ni strinjalo.

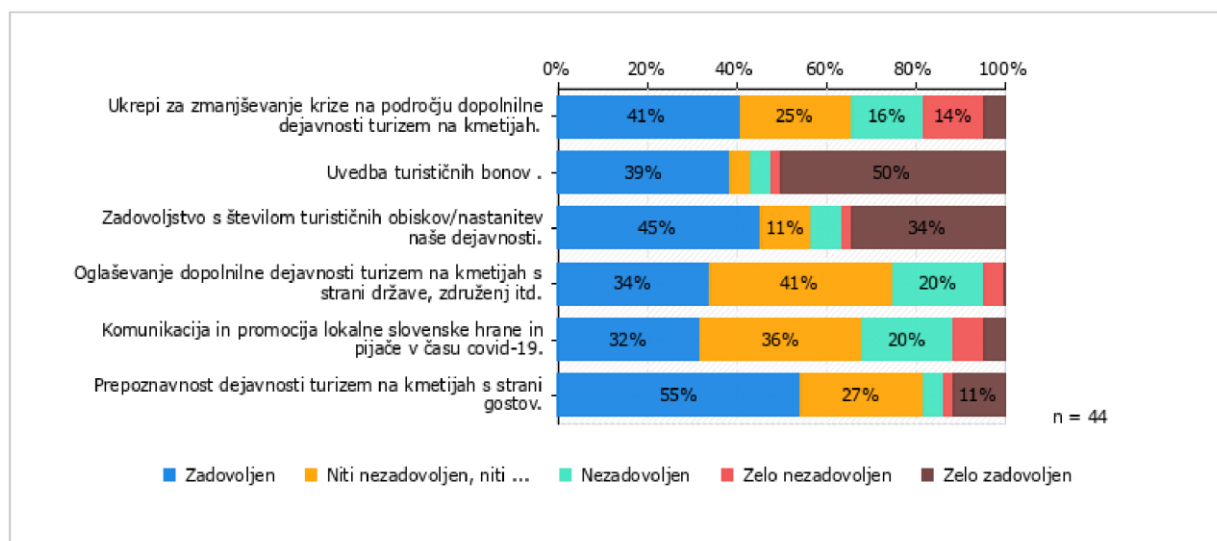
- **V času covida-19 se je povečal delež domačih gostov.**

Predvsem zaradi vzpostavitve turističnih bonov v Sloveniji nas je zanimalo, ali se je v času covida-19 povečal delež domačih gostov. Kar 93 % jih je dejstvu, da se jim povečal delež domačih gostov, pritrdilo, 7 % se jih ni opredelilo. Domači gosti so bili v času epidemije in v času turističnih bonov prevladujoči in so pripomogli k zasedenosti oziroma obisku turističnih kmetij.

- **Covid-19 vpliva na nepredvidljivost razmer naše dejavnosti.**

Visok odstotek, 89 %, turističnih kmetij se strinja, da covid-19 vpliva na nepredvidljivost razmer njihove dejavnosti. 6 % se jih do odgovora ni opredelilo in 5 % se jih s tem dejstvom ni strinjalo.

3.2.3 Ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov

Slika 12: Ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov

Ukrepi za zmanjševanje krize na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah.

Za zmanjševanje krize na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah je bilo s strani vlade sprejetih več ukrepov, med drugim poleg uvedbe bonov ukrep čakanja na delo itd., zato nas je zanimalo zadovoljstvo glede uvedenih ukrepov.

41 % anketiranih jih je zadovoljnih, 4 % zelo zadovoljnih, 25 % se jih ni opredelilo in 30 % nezadovoljnih ali popolnoma nezadovoljnih.

- Uvedba turističnih bonov.

Glede uvedbe turističnih bonov na turističnih kmetijah se kaže visoka stopnja zadovoljstva z uvedbo. 50 % anketiranih je zelo zadovoljnih, 39 % zadovoljnih, 4 % se niso opredelili, 9 % pa jih je nezadovoljnih ali popolnoma nezadovoljnih.

- Zadovoljstvo s številom turističnih obiskov/nastanitev dejavnosti.

Prav tako se kaže visoka stopnja zadovoljstva s številom obiskov oz. nastanitev na turističnih kmetijah. Zelo zadovoljnih je 34 % nosilcev turističnih kmetij, 45 % jih zadovoljnih, 11 % se jih ni opredelilo, 10 % jih je nezadovoljnih ali popolnoma nezadovoljnih.

- Oglaševanje dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah s strani države, združenj itd.

Turistične kmetije v Sloveniji temeljijo na dolgoletni povezanosti in sodelovanju v okviru Združenja turističnih kmetij Slovenije. Več kot dvajset let združenje skrbi za skupen nastop turističnih kmetij na

trgu, razvoj ponudbe in promocijo podeželja, informiranje in usposabljanje nosilcev turistične dejavnosti na kmetijah ter zastopanje interesov članov.

V času epidemije oz. covid-19 je bilo še posebej pomembno oglaševanje dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah s strani države, združenj itd. Kako ocenjujejo njihove aktivnosti? 34 % jih je zadovoljnih, 2 % zelo zadovoljnih, visok delež, 41 %, se jih ni želelo opredeliti do trditve ter 20 % jih je nezadovoljnih.

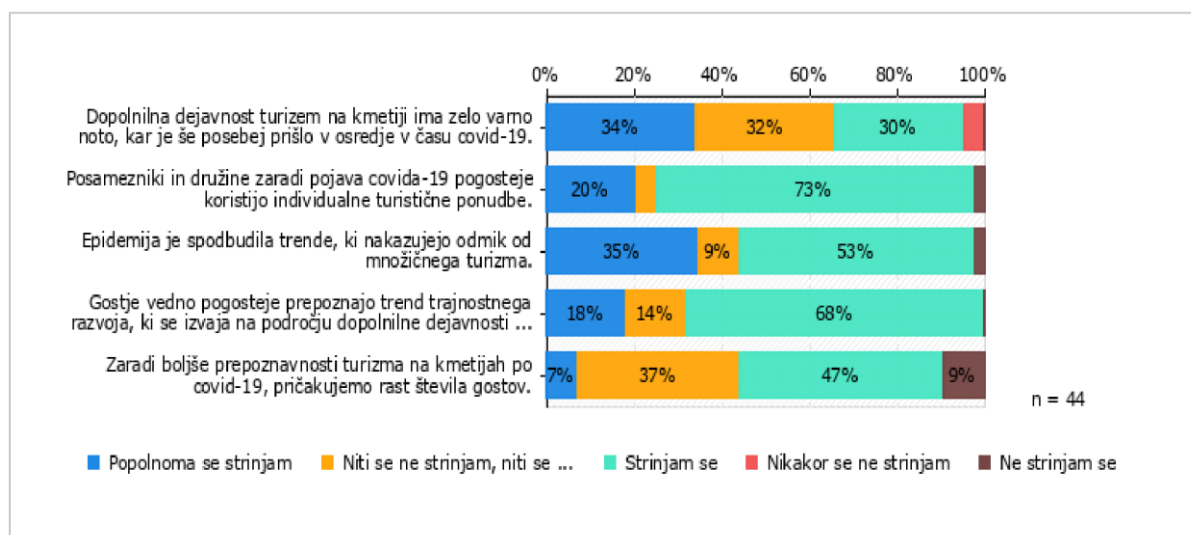
- **Komunikacija in promocija lokalne slovenske hrane in pijače v času covid-19.**

Zaradi pomena slovenske hrane in pijače, ki se ponuja na turističnih kmetijah, nas je zanimalo zadovoljstvo s komunikacijo in promocijo na tem področju. 32 % jih je zadovoljnih, 4 % so zelo zadovoljni, 36 % je ostalo nevtralnih, 28 % je nezadovoljnih ali zelo nezadovoljnih.

- **Prepoznavnost dejavnosti turizem na kmetijah s strani gostov.**

Zaradi ukrepov, ki so bili sprejeti, nas je zanimalo, ali se je po njihovem mnenju v času covid-19 povečala prepoznavnost turističnih kmetij. 11 % jih je s prepoznavnostjo zelo zadovoljnih, 55 % zadovoljnih, 27 % se ni opredelilo, 7 % nosilcev dopolnilne dejavnosti pa ostaja nezadovoljnih ali zelo nezadovoljnih. Iz odgovorov kljub nekaterim nezadovoljnim lahko razberemo pozitiven trend prepoznavnosti turističnih kmetij.

3.2.4 Pomen turističnih kmetij v prihodnje

Slika 13: Pomen turističnih kmetij v prihodnje

- **Dopolnilna dejavnost turizem na kmetiji ima zelo varno noto, kar je še posebej prišlo v osredje v času covida-19.**

Pri vprašanju nas je zanimala varnost, ki jo ponujajo turistične kmetije v času covida-19.

34 % jih je popolnoma pritrdilo, 30 % jih je potrdilo, dobra tretjina se ni opredelila ter le 4 % menijo, da vidik varnost ni prišel v ospredje v času covida-19. Nosilci dejavnosti so torej spoznali in potrdili še eno prednost turističnih kmetij, ki bo morda prišla v ospredje tudi v prihodnje.

- **Posamezniki in družine zaradi pojava covida-19 pogosteje koristijo individualne turistične ponudbe.**

Turistične kmetije se z visoko stopnjo prepoznavajo, posamezniki in družine zaradi pojava covid-19 pogosteje koristijo individualne turistične ponudbe. 73 % se jih namreč strinja s postavljeno trditvijo ter 20 % se jih popolnoma strinja. 5 % se jih ni opredelilo in 2 % se ne strinjata glede pogostejšega koriščenja individualnih turističnih storitev posameznikov in družin.

- **Epidemija je spodbudila trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma.**

Nosilci dejavnosti tudi z visoko stopnjo prepoznavajo trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma. 35 % se jih z dejstvom popolnoma strinja, 53 % se jih strinja, 9 % se jih ni opredelilo in 3 % se jih ne strinja.

- **Gostje vedno pogosteje prepoznajo trend trajnostnega razvoja, ki se izvaja na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji.**

Glede na vsakodnevni stik z obiskovalci in izkušnje nas je zanimalo, kako nosilci prepoznavajo pri gostih oz. turistih pomen trajnosti, ki je značilen za turistične kmetije. 18 % se jih popolnoma strinja, da gostje vedno pogosteje prepoznavajo trend trajnostnega razvoja, 68 % se jih strinja s trditvijo, 14 % se jih ni opredelilo.

- **Zaradi boljše prepoznavnosti turizma na kmetijah po covidu-19 pričakujemo rast števila gostov.**

Po končanem obdobju epidemije oz. pojava covida-19 nas predvsem zanima, kaj lahko na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah pričakujemo v prihodnje. Osnovni vprašanji sta, ali se je povečala prepoznavnost turističnih kmetij in kaj lahko pričakujemo v zvezi s povpraševanjem po tej vrsti turizma.

7 % nosilcev dejavnosti turizem na kmetijah se s trditvijo po pričakovani rasti števila gostov v prihodnje popolnoma strinja, 47 % jih pričakuje rast, 37 % jih ostaja nevtralnih do trditve ter 9 % ne pričakuje rasti števila gostov. Več kot polovica nosilcev turistične kmetije torej pričakuje rast števila gostov v prihodnje, medtem ko jih nizek odstotek tega ne pričakuje.

Zadnje vprašanje je bilo odprtega tipa. Navajamo ga v nadaljevanju.

- **Bi želeli dodati še kakšno vaše mnenje, razmišljanje o vplivu in posledicah covida-19 na vašo dejavnost?**

V zadnjem zastavljenem vprašanju smo prejeli tri odgovore, kjer so nosilci podali svoje mnenje o vplivu in posledicah covida-19 na dejavnost turizma na kmetiji. Zapisani odgovori se nanašajo na različna področja delovanja turističnih kmetij.

Prvi anketirani je izpostavil, da se bo dejanski vpliv bonov pokazal šele, ko boni več ne bodo veljavni, naslednji anketirani je zapisal o pomenu lokalne prehrane ter tretji se je dotaknil zdravstva. V nadaljevanju podajamo citirane zapise.

»Pravi pokazatelj, koliko gostov je trajnostno, zavedno glede lojalnosti se bo pokazalo, ko boni ne bodo več veljavni. Takrat bomo lahko dejansko ocenili vpliv turističnih bonov«.

»Ljudje se bodo morali začeti zavedati, da hrana pride s kmetij in ne samo iz trgovin«.

»Zaupanje zdravstvu«.

4 RAZPRAVA

V tabeli 1 predstavljamo zastavljene hipoteze in trditve iz Likartovih lestic, s pomočjo katerih smo preverjali resničnost hipotez.

Prvo hipotezo, ki se je glasila: *Uvedba turističnih bonov je imela pozitivne posledice na delovanje turističnih kmetij*, lahko potrdimo. Pri preverjanju učinkov bonov smo namreč ugotovili, da je imelo 73 % turističnih kmetij zaradi uvedbe bonov glede na obdobje pred turističnimi boni večjo zasedenost oz. večji obisk dejavnost. Hkrati se je pokazalo, da je 50 % nosilcev kmetij zelo zadovoljnih in 39 % zadovoljnih glede uvedbe turističnih bonov.

Drugo hipotezo, ki se je glasila: *Turistične kmetije so zadovoljne s številom turističnih obiskov oz. nastanitev v času covida-19*, lahko deloma potrdimo. Hipotezo smo preverjali s trditvama » V času covida-19 beležimo upad števila gostov v naši dejavnosti in zadovoljstvo s številom turističnih obiskov/nastanitev dejavnosti. Pri odgovorih je prišlo do navzkrižja. Pri prvi trditvi se je za upad števila gostov izreklo kar 44 % turističnih kmetij, 39 % pa jih upada ni čutilo. Boljši rezultati so se pokazali pri trditvi *Zadovoljstvo s številom turističnih obiskov/nastanitev dejavnosti*, kjer se je pokazala visoka stopnja zadovoljstva s številom obiskov oz. nastanitev na turističnih kmetijah. Zelo zadovoljnih je 34 % nosilcev turističnih kmetij ter 45 % jih zadovoljnih. Ker je razmerje med kmetijami pri prvi trditvi, ki so beležile upad in pri katerih ni bilo upada, približno enako, bomo hipotezo potrdili le deloma.

Tretja hipoteza *V času covida-19 sta se z vidika trajnosti povečala prepoznavnost in pomen turističnih kmetij*, lahko potrdimo. Po mnenju 62% nosilcev turističnih kmetij se je v času covida-19 povečal pomen turizma na podeželju, 86 % nosilcev opaža, da gostje vedno pogosteje prepoznajo trend trajnostnega razvoja, ki se izvaja na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji, hkrati pa jih 88 % opaža, da je epidemija spodbudila trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma.

Prav tako lahko potrdimo četrto hipotezo, ki se glasi: *Zaradi dobrega obiska in prepoznanega pomena turističnih kmetij se tudi v prihodnje kaže povečanje števila obiskov*. Nosilci dejavnosti v 66 % opažajo večanje prepoznavnosti turističnih kmetij s strani gostov ter jih hkrati večina, 54 %, zaradi boljše prepoznavnosti turizma na kmetijah po covidu-19 pričakuje rast števila gostov.

Tabela 1: Hipoteze in nanašajoče trditve

Hipoteza	Trditve
H1: Uvedba turističnih bonov je imela pozitivne posledice na delovanje turističnih kmetij.	<i>Zaradi uvedbe turističnih bonov imamo glede na obdobje pred turističnimi boni večjo zasedenost oz. večji obisk naše dejavnost.</i> <i>Zadovoljstvo z uvedbo turističnih bonov.</i>
H2: Turistične kmetije so zadovoljne s številom turističnih obiskov oz. nastanitev v času covida-19.	<i>V času covida-19 beležimo upad števila gostov v naši dejavnosti.</i> <i>Zadovoljstvo s številom turističnih obiskov/nastanitev dejavnosti.</i>

H3: V času covida-19 sta se z vidika trajnosti povečala prepoznavnost in pomen turističnih kmetij.	<i>V času covida-19 se je povečal pomen turizma na podežlju.</i> <i>Gostje vedno pogosteje prepoznajo trend trajnostnega razvoja, ki se izvaja na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji.</i> <i>Epidemija je spodbudila trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma.</i>
H4: Zaradi dobrega obiska in prepoznanega pomena turističnih kmetij se tudi v prihodnje kaže povečanje števila obiskov.	<i>Prepoznavnost dejavnosti turizem na kmetijah s strani gostov.</i> <i>Zaradi boljše prepoznavnosti turizma na kmetijah po covidu-19 pričakujemo rast števila gostov.</i>

5 ZAKLJUČEK

Turizem je med panogami, ki jih je pandemija najbolj prizadela, turistično industrijo pa je postavila pred velik izziv. Trendi povpraševanja v smeri individualnega, nemasovnega pa tudi odgovornega in zelenega turizma so v času krize postali še bolj izraziti. Bolj kot kadarkoli prej je za turiste pomembna varnost, na pomenu pa močno pridobiva tudi trajnostni vidik, ki ga ponujajo turistične kmetije.

Na vzorcu 44 turističnih kmetij, ki prihajajo iz sedmih regij Slovenije, smo ugotovili, da je epidemija covid-19 v precejšnji meri pomenila nepredvidljive razmere za ta turistični sektor. Zaradi uvedbe turističnih bonov, ki so spodbudili obiske turističnih kmetij, se je povečal delež domačih gostov. Ukrepi za zmanjševanje krize na področju dopolnilne dejavnosti so se izkazali kot zadovoljivi, saj so nosilci turističnih kmetij izkazali zadovoljstvo s številom turističnih obiskov oz. nastanitev dejavnosti.

Kot v mnogim drugih dejavnostih se je izkazalo, da se je način dela zaradi covida-19 spremenil, prav tako sta drugače potekali organizacija in oglaševanje dejavnosti. Slaba polovica turističnih kmetij je bila v tem času tudi primorana razširiti turistično ponudbo, zgolj slaba polovica pa jih je bila zadovoljna s komunikacijo in promocijo lokalne slovenske hrane in pijače v času covida-19.

Pozitivno je bilo tudi, da sta se povečala pomen turizma na podeželju kot tudi prepoznavnost dejavnosti. Posamezniki in družine zaradi pojava covida-19 pogosteje koristijo individualne turistične ponudbe, saj je epidemija spodbudila trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma. Dopolnilna dejavnost turizem na kmetiji ima zelo varno noto, kar je še posebej prišlo v osredje v času covida-19. Zaradi boljše prepoznavnosti turizma na kmetijah večina nosilcev dejavnosti v prihodnje pričakuje rast števila gostov.

Turistične kmetije so področje turističnega sektorja, ki so ga v obdobju širjenja covida-19 gostje pogosto iskali, saj so varna, čista in avtentična destinacija, zaradi česar smo v tem pogledu priča preobrazbi v turizmu.

Pozitivne posledice covida-19 na turistične kmetije in turističnih bonov se kažejo tudi v večjem številu domačih gostov in več priložnosti Slovincem za odkrivanje kotičkov naše dežele. Več priložnosti se kaže tudi v uvajanju novih, trajnostnih praks v delovanju turističnih kmetij ter večjem zavedanju o pomenu skrbi za zdravje in okolje. Domači turizem je spodbudil odkrivanje lepot znotraj lastne države – marsikateri gost je na novo odkril lepote turističnih kmetij ter bil pozitivno presenečen nad njenimi doživetji.

Turizem na kmetiji kot ena izmed oblik turizma pomembno vpliva na razvoj podeželja in ima ob primernem upravljanju aktivnosti vse podlage za nadaljnji razcvet ter za razvoj zelenih in trajnostnih dejavnosti. Priložnosti se kažejo v še bolj poglobljenih odnosih z obiskovalci in lokalnimi skupnostmi ter snovanju atraktivnih doživetij višje dodane vrednosti.

Kriza je tako tudi priložnost za še bolj trajnostni in odgovorni turizem. Covid-19 je pustil sledi na povpraševanju in ponudbi turističnih kmetij, obenem pa lahko ima ob primerni nadaljnji promociji dolgoročne rastoče učinke v prihodnjih letih.

6 VIRI IN LITERATURA

- Bojnec, Š. (2010). Rural Tourism, Rural Economy Diversification, and Sustainable Development. *Academica Turistica*, 3 (1–2), str. 9–10. Dostopno na: http://3_1-2_7-15.pdf (hippocampus.si)
- Evalvacija 2017-2021, 2021. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGRT/Dokumenti/53-MOS/Evalvacija-strategije-TRST-2017-2021-in-usmeritve-za-stratesko-obdobje-2022-2028-končna-verzija.pdf> (12.12.2021).
- E-uprava, 2022. Dostopno na: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/kmetijstvo-gozdarstvo-prehrana/kmetijske-dejavnosti/dopolnilne-dejavnosti-na-kmetijah.html> (3.12.2022)
- FURS, 2022. Dostopno na: <https://www.fu.gov.si/> (8.12.2021).
- Gössling, S., Scott, D., Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of sustainable tourism*, 29(1), 1-20.
- KGZS, 2022. Dostopno na: <https://www.kgzs.si/dopolnilne-dejavnosti>.
- Kmetijski zavod Celje, 2022. Dostopno na: <https://www.kmetijskizavod-celje.si/>
- Krašovec J. 2002. Turistična dejavnost na kmetiji. V: *Dopolnilne dejavnosti na kmetiji*. Kulovec M. in sodelavci (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 86 – 96.
- Koprivnikar, Šušterič M. (2020). Vpliv epidemije covid-19 na turistično dejavnost. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Vpliv_epidemije_COVID-19_na_turisticno_dejavnost_MKoprivnikar/Vpliv_epidemije_COVID-19_na_turisticno_dejavnost.pdf. (10.11.2021).
- Loka, 2022. Dostopno na: <https://loka-ljubno.si/> (2.2.2022).
- Pavlič, N. (2020). Vpliv pandemije COVID-19 na poslovanje potovalnih agencij: zaključna strokovna naloga visoke poslovne šole. Dostopno na: http://www.cek.ef.uni-lj.si/vps_diplome/pavlic1207.pdf (3.12.2021).
- Petrick, M. in Weingarten, P. (2004). Farm Tourism: Myth or Reality? The role of agriculture in Central and Eastern European rural development: engine of change or social buffer.
- Pirc, 2022: Dostopno na: https://www.tripadvisor.com/Hotel_Review-g1077241-d4074554-Reviews-Turisticna_Kmetija_Pirc-Lasko_Styria_Region.html (4.2.2022).
- Pliberšek, 2022. Dostopno na: <http://vinotoc-plibersek.si/wp-content/uploads/2014/09/vino-hrana.jpg> (10.2.2022).
- Sadjarska kmetija, 2022. Dostopno na: <https://www.turisticneketije.si/storage/app/media/kmetije/pomona/thumb/1920x840.crop/pomo1.jpg> (4.2.2022).
- Sedmak, G., Smolčič, J., D., Kociper, T., Planinc, T. (2015): Spodbujanje ruralnega turizma. Založba Univerze na Primorskem in Fakultet za menedžment u turizmu i ugostiteljstvu. Koper.
- Slovenia.info, 2022. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/sl> (3.12.2021)
- SPOT, 2022. Dostopno na: <https://spot.gov.si/sl/dejavnosti-in-poklici/dejavnosti/turisticna-kmetija-z-nastanitvijo/> (3.12.2022).
- Srce Slovenije, 2022: Dostopno na: <http://www.srce-slovenije.si/resources/files/pic/ponudniki/gostilna-na-hribcku.jpg> (4.1.2022).
- Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb> (10. 2. 2022).
- UNIS, 2021. Dostopno na: <https://www.unis.org/unis-un/2021-conference> (3.12.2021).

- UNWTO, 2014. Dostopno na <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284407910> (17.12.2021).
- Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji. Uradni list RS, št. 57/15 in 36/18. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6925> (12.12.2021).
- Zakon o gostinstvu. Uradni list RS, št. 93/2007 –UPB, 26/2014 –ZKme-1B. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO393> (10.12.2021).
- Zakon o kmetijstvu. Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4716> (15.12.2021).
- ZTKS, 2022. Združenje turističnih kmetij Slovenije. Dostopno na: <https://www.turisticnekmjetije.si/kmetije> (10.11.2021).
- Žibert, M., Prevolšek, B., Pažek, K., Rozman, Č., Škraba, A. (2021). Developing a diversification strategy of non-agricultural activities on farms using system dynamics modelling: a case study of Slovenia. Kybernetes.

7 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Stran 1

Q1

Označite stopnjo strinjanja z naslednjimi trditvami:

	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se ne strinjam, niti se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
V času covid-19 se je povečal pomen turizma na podeželju.	☐	☐	☐	☐	☐
V času covid-19 smo bili primorani razširiti našo turistično ponudbo.	☐	☐	☐	☐	☐
Zaradi uvedbe turističnih bonov imamo, glede na obdobje pred turističnimi boni, večjo zasedenost oz. večji obisk naše dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
V času covid-19 se je povečal delež domačih gostov.	☐	☐	☐	☐	☐
Organizacija in oglaševanje dopolnilne dejavnosti je v času covid-19 potekala na drugačen način.	☐	☐	☐	☐	☐
Način dela na naši dejavnosti, se je zaradi covid-19 zelo spremenil.	☐	☐	☐	☐	☐
Covid-19 vpliva na nepredvidljivost razmer naše dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
V času covid-19 beležimo upad števila gostov na naši dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	☐

Q2

Ocenite, kako ste zadovoljni z naslednjimi trditvami

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Neti nezadovoljen, niti zadovoljen	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
Ukrepi za zmanjševanje krize na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah.	☐	☐	☐	☐	☐
Uvedba turističnih bonov.	☐	☐	☐	☐	☐
Zadovoljstvo s številom turističnih obiskov/nastanitev naše dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Oglaševanje dopolnilne dejavnosti turizem na kmetijah s strani države, združenj itd.	☐	☐	☐	☐	☐
Komunikacija in promocija lokalne slovenske hrane in pijače v času covid-19.	☐	☐	☐	☐	☐
Prepoznavnost dejavnosti turizem na kmetijah s strani gostov.	☐	☐	☐	☐	☐

Q3

Označite, v kolikšni meri se strinjate s naslednjimi trditvami:

	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se ne strinjam, niti se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Dopolnilna dejavnost turizem na kmetiji ima zelo varno noto, kar je še posebej prišlo v osredje v času covid-19.	☐	☐	☐	☐	☐
Posamezniki in družine zaradi pojava covid-19 pogosteje koristijo individualne turistične ponudbe.	☐	☐	☐	☐	☐
Epidemija je spodbudila trende, ki nakazujejo odmik od množičnega turizma.	☐	☐	☐	☐	☐
Gostje vedno pogosteje prepoznajo trend trajnostnega razvoja, ki se izvaja na področju dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji.	☐	☐	☐	☐	☐
Zaradi boljše prepoznavnosti turizma na kmetijah po covid-19, pričakujemo rast števila gostov.	☐	☐	☐	☐	☐

Q4

Katero dejavnost znotraj dopolnilne dejavnosti turizem na kmetiji imate registrirano?

- ☐ Turistično kmetijo s sobami (SKD 55.202)
- ☐ Turistična kmetija s kampiranjem (SKD 55.300 Dejavnost avtokampov, taborov)
- ☐ Izletniško kmetijo (SKD 56.105 Turistične kmetije brez sob)
- ☐ Vinotoč (SKD 56.105 Turistične kmetije brez sob)
- ☐ Osmico (SKD 56.105 Turistične kmetije brez sob)

Q5

Označite izobrazbo nosilca dopolnilne dejavnosti:

Možnih je več odgovorov

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Poklicna, srednja ali tehniška šola
- ☐ Višja ali visoka strokovna šola
- ☐ Dodiplomski študij 1. stopnje
- ☐ Podiplomski študij 2. ali 3. stopnje

Q6

Starost nosilca dopolnilne dejavnosti:

- ☐ Manj kot 20 let
- ☐ 20–35 let
- ☐ 36–50 let
- ☐ 50–65 let
- ☐ nad 65 let

Q7

Spol nosilca dopolnilne dejavnosti:

- ☐ Ženski
- ☐ Moški

Q8

Iz katere regije prihajate:

- ☐ Gorenjska
- ☐ Podravska
- ☐ Goriška
- ☐ Jugovzhodna
- ☐ Koroška
- ☐ Osrednjeslovenska
- ☐ Pomurska
- ☐ Savinjska
- ☐ Posavska
- ☐ Zasavska
- ☐ Obalno-kraška
- ☐ Primorsko-notranjska

Stran 2

Q9

Bi želeli dodati še kakšno vaše mnenje, razmišljanje o vplivu in posledicah covid-19 na vašo dejavnost?

Vpišite besedilo

Zaključna stran

Zaključek

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.